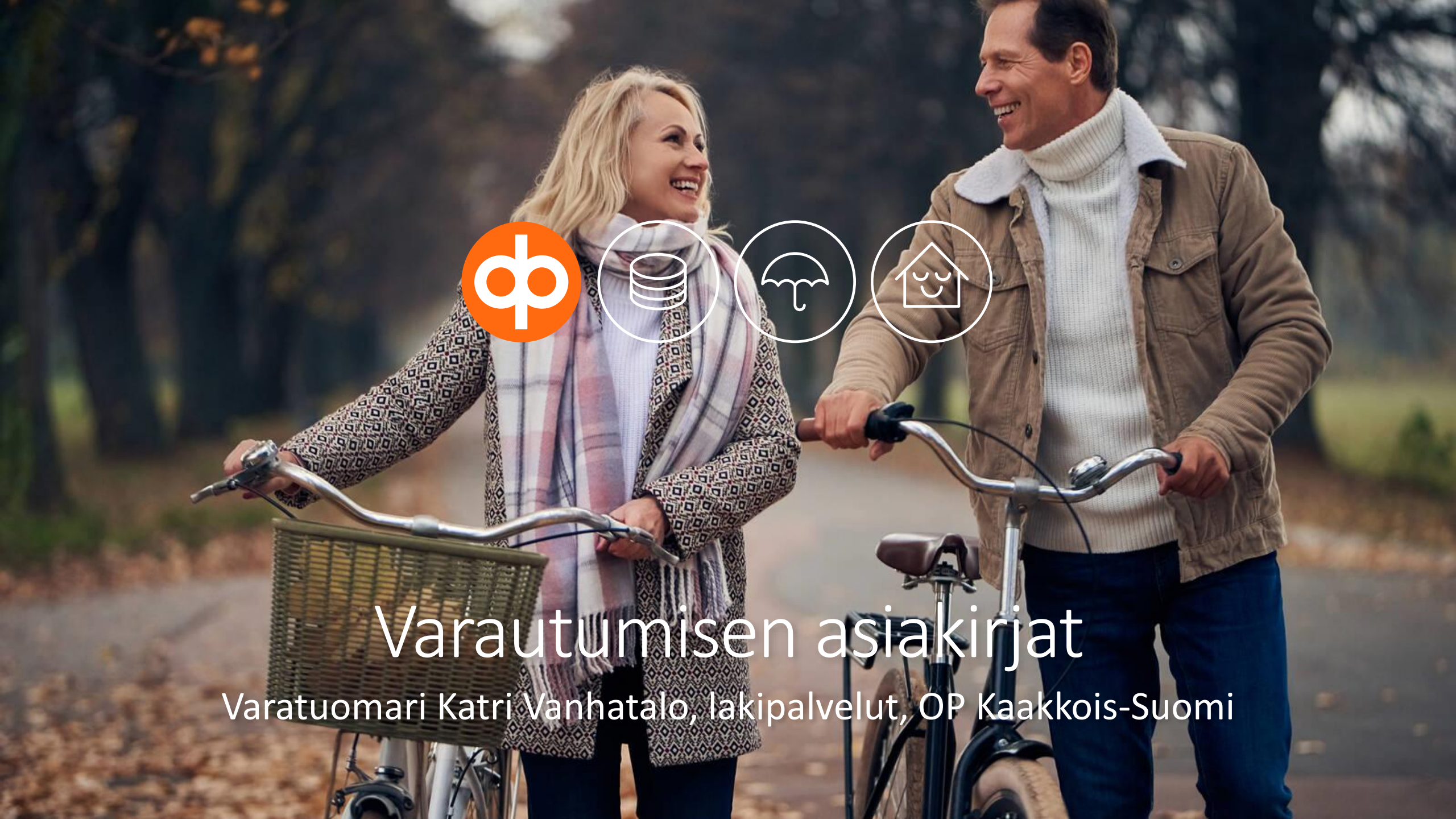

Varautumisen asiakirjat

Varatuomari Katri Vanhatalo, lakipalvelut, OP Kaakkois-Suomi

Mikä on edunvalvontavaltuutus?

- Mahdollisuus järjestää asioiden hoito etukäteen.
- Henkilö itse ennakoi mahdollista toimintakyvyttömyyttään ja valtuuttaa valitsemansa henkilön huolehtimaan asioistaan sitten, kun oma toimintakyky ei enää riitä.
- Ei poista omaa oikeustoimikelpoisuutta.
  - Edunvalvontavaltuutus tulee voimaan vasta kun valtuuttaja ei enää kykene hoitamaan omia asioitaan.
  - Valtuuttaja voi edunvalvontavaltakirjan vahvistamisen jälkeen myös itse hoitaa niitä asioita, joihin hän kykenee.

Mitä asioita valtuutus koskee?

- Valtuuttaja itse määrittelee.
- Valtuutus voi koskea taloudellisia asioita (esim. pankkiasiat) ja/tai henkilöä koskevia asioita (esim. terveydenhoitoon liittyvät asiat).
- Voidaan antaa yleisluontoinen valtakirja tai vain esim. johonkin tiettyyn oikeustoimeen oikeuttava valtakirja.
  - Lähtökohtaisesti suositellaan yleisluontoista.
  - Yleisluontoinen valtakirja kattaa myös puhevallan käyttämisen yhteisöissä, joissa valtuuttaja on osakkaana (esim. osakeyhtiön yhtiökokouksessa).

Millaiset olisivat sinun tarkemmat toimintaohjeet loppuelämäksesi?

- Edunvalvontavaltakirjaa voidaan täydentää erillisillä tarkemmilla toimintaohjeilla
  - Mahdollista antaa ohjeita esim. siitä, tuleeko omaisuutta pyrkiä kartuttamaan jälkipolvia varten vaiko käyttää mahdollisimman paljon valtuuttajan ”hyvään elämään”.
- Mahdollista ”korvamerkitä” tietty sijoituskohde tiettyyn käyttötarkoitukseen
  - ”Rahasto x:n tuotoilla vuosittain niin kauan kuin rahaa riittää..
  - ”Rahasto y:stä maksetaan kuukausittain…
  - Osake X myydään vuonna X ja käytetään…
    - Tämäntyyppisissä lausekkeissa käytettävä tapauskohtaista harkintaa
      - Entä jos rahat ei riitä haluttuun tarkoitukseen?
      - Entä jos raha tulisi käyttää ”elintärkeään”?
- Mielikuvitus rajana

Kuka toimii valtuutettuna?

- Henkilö itse valitsee valtuutetun, esim. sukulainen, ystävä, asianajaja.
  - Tärkein vaihe valtakirjan teossa
  - Luottamus valtuutettuun
- Voidaan valita myös varavaltuutettu, jos valtuutettu on tilapäisesti estynyt ja toissijainen valtuutettu, jos valtuutettu ei pysty hoitamaan tehtävää.
  - Käytännössä varavaltuutetun ja toissijaisen valtuutetun nimeämistä suositellaan aina
- Oikeus saada valtuuttajan varoista kohtuullinen palkkio, jollei toisin ole sovittu/määrätty valtakirjassa.
  - Etukäteiskeskustelu valittavien henkilöiden kanssa

Miten valtuutus annetaan?

- Valtuutusta laadittaessa täytyy olla oikeustoimikelpoinen. Valtakirja kannattaa siis tehdä hyvissä ajoin.
- Laaditaan kirjallinen valtakirja, jonka valtuuttaja allekirjoittaa kahden esteettömän todistajan läsnä ollessa.
- Valtakirjan laatimiselle on laissa asetettu tiukat muotovaatimukset.
- Rinnastuu testamentin laadintaan
  - Mikäli muotovaatimuksia ei noudateta on valtakirja pätemätön.

Miten valtuutus tulee voimaan?

- Digi- ja väestötietovirasto vahvistaa valtuutuksen.
- Valtakirja voidaan vahvistaa vasta sitten, kun valtuuttaja ei pysty enää hoitamaan niitä asioita, joita valtuutus koskee (esim. sairauden vuoksi).
  - Lääkärintodistus osoittaa tämän
- Valtuutettu huolehtii edunvalvontavaltuutuksen vahvistamisen hakemisesta.
  - Tarvitsee alkuperäisen valtakirjan
  - Säilyttämisestä sopiminen tärkeää
- Valtakirjaa ei voida käyttää ennen sen vahvistamista.

Miksi edunvalvontavaltakirja kannattaa tehdä?

- Vaikutusmahdollisuudet
  - Edunvalvontavaltuutuksessa henkilö itse etukäteen määrittelee ne asiat, joita valtuutus koskee, sekä valitsee henkilön/henkilöt, joille valtuutus halutaan antaa.
  - Mahdollisuus antaa tarkkojakin toimiohjeita.
- Nopeus
  - Valtuutus saadaan tarvittaessa voimaan melko nopeasti (2-3 kk).
  - Asioiden hoito ei pysähdy.
- Vähemmän byrokratiaa ja kuluja
  - Digi- ja väestötietoviraston lupaa ei tarvita oikeustoimiin ellei näin erikseen valtakirjassa määrätty.
  - Säästetään myös kuluja (digi- ja väestötietoviraston lupamaksut).
  - Erillistä vuositiliä digi- ja väestötietovirastolle ei tarvitse tehdä, ellei näin määrätty.

Koska valtuutus päättyy?

- Vahvistettu valtuutus päättyy, kun esim.
  - Valtuutettu luopuu tehtävästä
  - Valtuuttajalle määrätään edunvalvoja
  - Valtuuttaja kuolee
- Jos valtuutusta ei ole vielä vahvistettu, valtuuttaja voi peruuttaa valtuutuksen
  - Tehdään uusi valtakirja
  - Otetaan valtakirja pois valtuutetulta
  - Ilmoitetaan valtuutetulle peruutuksesta
- Vahvistetun valtuutuksenkin voi peruuttaa, mikäli ymmärtää itse asian merkityksen
  - Lääkärintodistus

Yleistä testamentista

Testamentti on viimeisen tahdon ilmaisu

Testamentintekokelpoisuus

- Lähtökohtaisesti täysi-ikäisyys
- Riittävä ymmärrys
  - ”täysissä sielun ja ruumiin voimissa”
  - Esim. vaikea dementia voi estää testamentin teon
  - Epäselvissä tilanteissa selkeintä pyytää lääkärintodistus
  - Viime kädessä tapauksen kokonaisarviointi ratkaisee
- Todistajat tärkeässä asemassa

Muotovaatimukset

- Kirjallinen
- Allekirjoitettu
- Kahden esteettömän henkilön yhtä aikaa oikeaksi todistama
- Testamentintekokelpoisen henkilön tekemä

Tarvitsenko minä testamentin?

- Kuka minut perii?
  - Lakimääräinen perimysjärjestys ja siitä poikkeaminen
  - Puolison aseman turvaaminen
  - Avoliitto, uusperhe, perheetön
- Mitä minä omistan?
  - Yritysomaisuus
  - Sukutilat
  - Kokoelmat ja muistoesineet
- Verosuunnittelu
- Testamentti kannattaa tehdä hyvissä ajoin – varautuminen kannattaa aina!

Testamenttityypit

Omistusoikeustestamentti

- Saajalle täysi määräämisvalta omaisuuteen
- Perintöverovelvollisuus

Hallintaoikeustestamentti

- Tyypillinen aviopuolisoiden välisissä keskinäisissä testamenteissa.
- Saajalle oikeus käyttää omaisuutta ja nauttia sen tuotto (asunnon käyttö, metsän tuotto, tilien korko).
- Hallintaoikeuden saajalle ei perintöverovelvollisuutta.
  - Veron maksavat omistusoikeuden saavat hallintaoikeuden arvolla vähennettynä.

Harkittava, että esineen omistus ja hallinta tulevat järkevästi jaettua. Verotus ei saisi olla määräävä tekijä.

Testamenttityypit

Yleistestamentti

Koko omaisuus, määräosa siitä taikka se, mitä muiden määräysten täyttämisen jälkeen on jäljellä.

Saaja on kuolinpesän osakas.

Erityistestamentti eli legaatti

Saajalle tietty esine omistusoikeuksin, arvomäärä taikka omaisuutta omistusoikeutta rajoitetummin oikeuksin (käyttö- tai tuotto-oikeustestamentit).

Saaja ei ole kuolinpesän osakas.

Keskinäinen testamentti

Lähtökohtaisesti kahden henkilön välinen testamentti.

Tekijöinä yleensä aviopuolisot.

Voi sisältää myös toissijaismääräyksiä.

Määräysvallan rajat

- Henkilöt, joilla on lapsia, eivät voi täysin vapaasti määrätä omaisuudestaan testamentilla.
  - Rintaperillisellä oikeus aina lakiosaan, joka on puolet perintöosasta.
- Lesken tasinko-oikeus
  - Jos varakkaampi puolisoista kuolee ensin, on leskellä oikeus tasinkoon ja testamentti tulee voimaan vain jäljelle jääneen omaisuuden osalta.
- Testamentilla tai perintönä saadun omaisuuden osalta testamenttausvaltaa on voitu rajoittaa.

Esimerkki lakiosasta:

- Perintönä 100 000 euroa.
- Evan ja Pekan perintöosuus kummallakin 50 000 euroa.
- Lakiosa on 25 000 euroa, johon kummallakin rintaperillisellä on vähintään oikeus, jos haluavat sitä vaatia testamentinsaajalta.

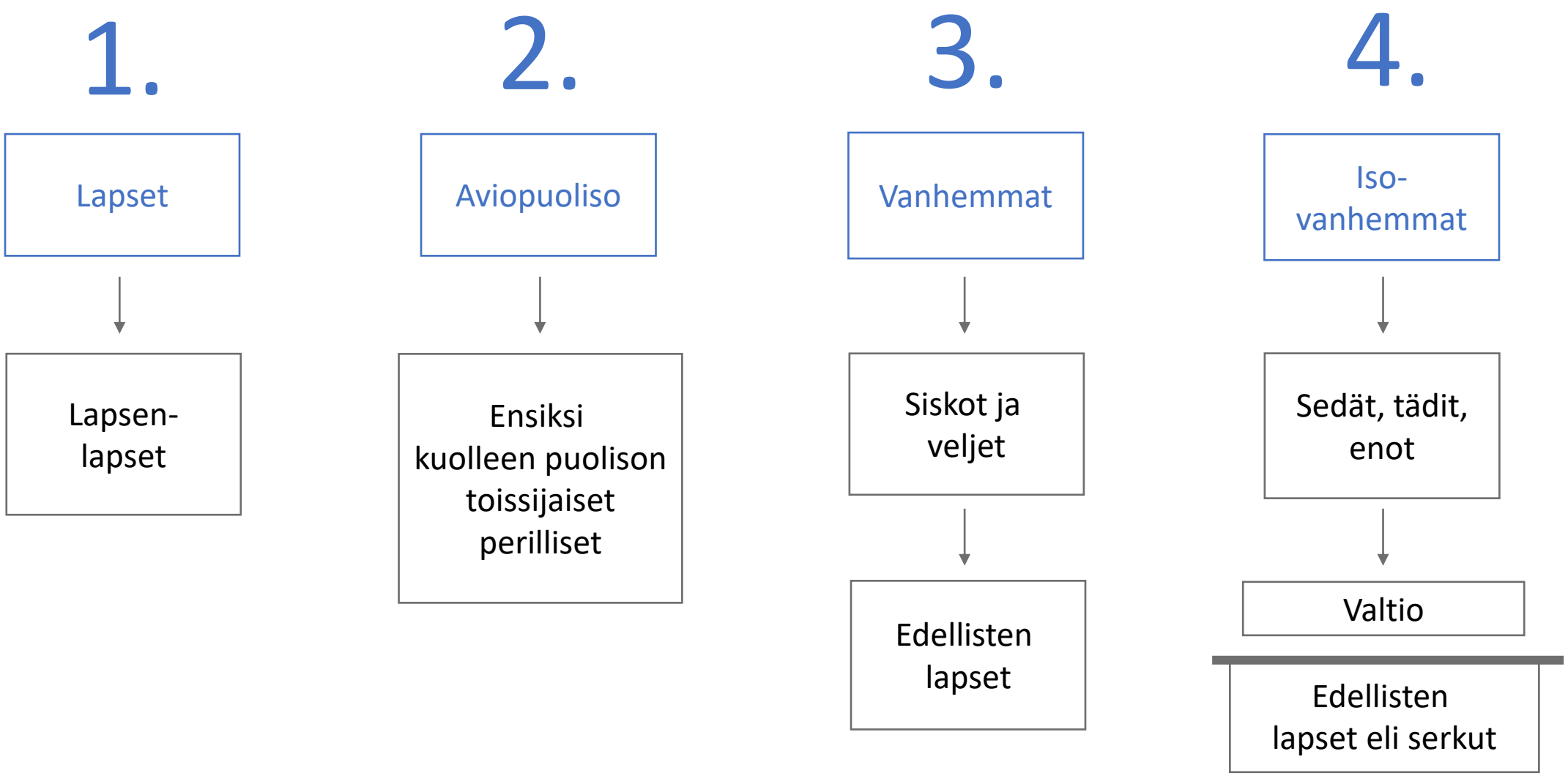
Testamenttia voi muuttaa

- Testamentti on päivitettävä asiakirja, joka on hyvä tarkistaa elämänmuutosten yhteydessä tai ainakin muutaman vuoden välein: omaisuusmuutokset, perhesuhteiden muutokset, verotus ja muu lainsäädäntö.
- Testamentin päivittäminen tehdään aina uudella testamenttiasiakirjalla, jolla kumotaan aikaisemmin laadittu testamentti.
- Testamentin voi myös peruuttaa erillisellä peruutusasiakirjalla tai tuhoamalla alkuperäinen testamentti.
- Ei erillistä rekisteröintiä.
- Alkuperäinen testamentti tärkeä, selkeintä on tehdä vain yksi alkuperäinen kappale.
- Testamentista ei tarvitse kertoa etukäteen testamentinsaajille.
- Suositeltavaa säilyttää turvallisessa paikassa, josta varmasti löytyy (esim. pankin asiakirjasäilytys).

Mitä testamentilla voi tehdä?

Perimysjärjestys, jota voidaan testamentilla muuttaa

Mitä testamentilla voi tehdä?

Omistus ja hallinta

- Kuka perii ja mitä?
  - Murto-osittain
  - Esinekohtaisesti – omaisuuden kohdentaminen
  - Omat lapset, lapsenlapset, lapsenlapsenlapset, toisen puolison lapset…

    Periä voi lähtökohtaisesti vain se, joka elää perittävän kuolinhetkellä
  - Hyväntekeväisyys, kaukaisemmat sukulaiset, ystävät, muut läheiset
  - Sijaantulomääräykset
  - Toissijaismääräykset esim. lesken jälkeen
  - Hallintaoikeuden ja omistusoikeuden eriyttäminen

Mitä testamentilla voi tehdä?

Lesken asema

- Jos vainajalta jäi rintaperillisiä, leski ei peri
- Lesken hyväksi voidaan tehdä testamentti
  - Legaatti = tietty rahasumma, sijoituskohde tai asunto tietylle saajalle
  - Hallintaoikeus esim. kesämökkiin
  - Lakimääräinen yhteisen kodin hallintaoikeus → asunnon myyntimahdollisuudet?
- Testamentista luopuminen osittain tai kokonaan

Mitä testamentilla voi tehdä?

Toissijaiset perilliset

- Lapsettoman avioparin tilanteessa perillispiiri voi olla hyvinkin laaja (kummankin puolison sisarukset / sisarustenlapset), jolloin perintö pilkkoutuu hyvinkin pieniin osiin.
- Testamentilla voidaan kohdentaa perintö vain tietyille henkilöille.
- Tämä on tehtävä kummankin puolison osalta hyvissä ajoin, mieluusti keskinäisen testamentin laatimisen yhteydessä.

Mitä testamentilla voi tehdä?

Perillisen aviopuolison avio-oikeuden poissuljenta

- Perittyä omaisuutta ei huomioida perillisen avioliiton päätyttyä toimitettavassa osituksessa.
  - Vrt. avioehto
- Ei estä puolison perintöoikeutta – tästä erillinen toissijaismääräys.

Hallintaoikeuden ja omistusoikeuden erottaminen pienentää perintöveroa

- Testamentilla voidaan antaa hallintaoikeus esim. leskelle, jolloin perillisten perintöverosta tehdään hallintaoikeuden perusteella vähennys.
- Perintöverotuksessa perinnön arvosta vähennetään hallintaoikeuden arvo
  Laskentakaava:
  - Hallintaoikeuden arvo = perinnön arvo * omaisuuden tuottokerroin * ikäkerroin
  - Tuottokerroin normaalisti 5 % (vapaa-ajan kiinteistö 3 %)
- Jos peritty omaisuus myydään hallintaoikeuden ollessa voimassa (eikä hallintaoikeutta siirretä sijaan tulleeseen omaisuuteen) hallintaoikeuden saajan katsotaan luopuneen hallintaoikeudesta → erikseen verotettava lahja, arvostetaan lahjoitushetken käypään arvoon.

Hallinta vs. omistus

Hallintaoikeudenhaltija

- Ei maksa perintöveroa
- Saa omaisuuden tuoton (esim. korot, osingot, vuokratulot)
- Maksaa omaisuuden käyttöön liittyvät kustannukset
- Omistaja vastaa omaisuudesta menevistä kuluista sivulliselle

Mahdollisia ongelmia

- Omistajalle määrätään perintöverot, miten maksetaan, kun perityn omaisuuden realisointi ei mahdollista
- Omistajan hyväksi tulevat peruskorjaukset
- Omistaja ei välttämättä ole halukas maksamaan
- Jos hallintaoikeuden haltija maksaa – mahdollinen lahja
- Hallintaoikeudenhaltija (leski) haluaa muuttaa pienempään asuntoon mutta omat varat eivät riitä uuden asunnon hankintaan
    - Edellyttää perillisten (omistajien) myötävaikutusta

Perintö verovapaaksi testamenttimääräyksillä

- Keskeinen perintösuunnittelun keino on alle 30 000 euron vapaaosien hyödyntäminen suvun sisällä.
- Jos perintöosuus sellaisenaan tai puolisovähennyksen (90 000 euroa) tai alaikäisyysvähennyksen (60 000 euroa) vähentämisen jälkeen ei nouse 30 000 euroon, se on verosta vapaa.
- Perittävä voi määrätä alle 30 000 euron legaatteja eli erityistestamentteja esimerkiksi kaikille lapsenlapsilleen, lasten puolisoille ja muille läheisilleen lopun perinnön mennessä omille perillisille.
  - Legaatti voi myös olla alle 30 000 euron sijoitus

Perintöverotuksen puolisovähennys

- Puolisovähennyksen määrä on 90 000 euroa.
- Puolisovähennys myönnetään perinnönjättäjän aviopuolisolle, parisuhdekumppanille ja nk. verotukselliselle avopuolisolle.
  - Verotuksellisella avopuolisolla tarkoitetaan avioliitonomaisissa olosuhteissa yhteisessä taloudessa avioliittoa solmimatta jatkuvasti eläneitä henkilöitä, jotka ovat aiemmin olleet keskenään avioliitossa tai joilla on tai on ollut yhteinen lapsi.
- Jos lesken perintöosuus jää alle 120 000 euron, hänen ei tarvitse maksaa ollenkaan perintöveroa.
- Testamentin avulla puolisovähennyksen voi hyödyntää myös silloin, kun on rintaperillisiä.

Osittainen luopuminen

- Onko omaisuus saatu perintönä vai testamentin nojalla?
- Perinnöstä mahdollista luopua vain kokonaan ja ehdoitta
- Testamentista mahdollista luopua myös osittain
  - Osittainen luopuminen mahdollistaa perinnön vastaanottamisen osittain sekä hallintaoikeuden pidättämisen hyödyntämisen

    → Pilkkomisvaikutus

    → Hallintaoikeusvähennys